

การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

The Management Pattern for Revenue-Generating Activities to Enhance the Economic Value to the Elderly in Chonanbot Municipality, Chonnabot District, Khon Kean Province

รัตมนัน มันทรา¹ วิลัยพร ยากามป้อม¹ สัญญา เนียมเปรม² กาญจนา ศรีบุรินทร์³
Rawat Mantra¹ Vilaiporn Yakampom¹ Sanya Nreemprem² Kanjana Sriburin³

Corresponding author's E-mail: rawat.man@ru.ac.th¹

(Received: October 14, 2020; Revised: November 13, 2020; Accepted: December 24, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษากิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และเพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ การเสวนากลุ่ม การประชุมกลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ รองลงมาคือเกษตรกรในชุมชน ส่วนการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อใช้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เกิดจากการวิเคราะห์กิจกรรมรวมทั้งการนำเสนอกิจกรรมที่สามารถต่อยอดหรือขยายผลทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคลของผู้สูงอายุได้ โดยกิจกรรมนำร่องในการดำเนินการคือ การทำน้ำยาล้างจาน/ทำสบู่เหลว/น้ำยาปรับผ้านุ่ม/น้ำยาเอนกประสงค์ เพื่อใช้ในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเน้นกระบวนการที่สะดวกทำได้จริงและมีทรัพยากรอยู่ในชุมชน การกำหนดกิจกรรมเกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนและให้การสนับสนุน

คำสำคัญ: การจัดการ รูปแบบกิจกรรม ผู้สูงอายุ

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturers, Department of Management Program, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

² Lecturer, Accounting Program, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

³ Lecturer, Modern Trade Business Management, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

Abstract

The research titled the management pattern for revenue-generating activities to enhance the economic value to the elderly in Chonnabot municipality, Chonnabot district, Khon Kaen province aimed at studying the context of elderly in Chonnabot municipality, Chonnabot district, Khon Kaen province to create revenue-generating activities and conducting a workshop on the revenue-generating activities to the elderly. A qualitative research methodology was adopted with elderly from senior school in Chonnabot municipality, Chonnabot district, Khon Kaen province through interview, focus group and group meeting. The data was analyzed by content analysis technique.

The research result found that most elderly were government retirees and farmers. The revenue-generating activities derived from activities that could work in group or individual which were dish washing liquid, liquid soap, fabric softener, and multi-purpose cleaning liquid in order to reduce the household expense. These activities focused on easy and practical process using local materials and were based on the elderly's demand and support from local organizations.

Keywords: management, activity pattern, elderly

ความเป็นมาของปัญหา

การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ได้สะท้อนจากสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวน 10,783,380 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 ของประชากรทั้งประเทศ และนับจากนี้ไปอีก 4 ปี ข้างหน้าในปี พ.ศ. 2564 คาดการณ์ว่าจะถึง 13,109,000 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ของประชากรทั้งประเทศ เรียกได้ว่าเป็นการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2560) และในปี พ.ศ. 2613 จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยก็จะเพิ่มถึงสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25.00 (AgeNews Asia/Pacific, 2006) เมื่อพิจารณาข้อมูลการสำรวจโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2557 พบผู้สูงอายุไทยมีตัวเลขอยู่ที่ 10,014,705 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90 ของประชากรทั้งประเทศ แหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่มาจากบุตรร้อยละ 36.70 จากการทำงานด้วยตนเองร้อยละ 33.90 จากเบี้ยยังชีพร้อยละ 14.80 จากเงินบำเหน็จบำนาญร้อยละ 4.90

จากสภาพการณ์ทางสังคมเวลานี้ อัตราการเกิดน้อยลงวัยแรงงานที่กำลังลดลง รวมถึงค่านิยมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้โอกาสที่ผู้สูงอายุจะได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนดูแลจากบุตรหลานน้อยลงตามไปด้วย หากผู้สูงอายุไม่ได้ทำงาน ไม่มีบำนาญ ไม่มีเงินออม และไม่มีรายได้ยอมสิ้นคลอนต่อความมั่นคงในชีวิต

การประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติประจำปี 2560 นำมาซึ่งข้อสรุปเป็นมติใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การขยายอายุการทำงานของแรงงานในสถานประกอบการจากอายุ 55 ปีเป็น 60 ปี 2) การสร้างหลักประกันรายได้เมื่อสูงวัย และ 3) ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การขยายโอกาสในการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุในระบบเข้าสู่วิสาหกิจชุมชน โดยขอให้กรมกิจการผู้สูงอายุพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุและกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ ให้เข้มแข็งและมีกิจกรรมต่อเนื่อง ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ประสานเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด เพื่อเอื้ออำนวย

ต่อการรวมกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุเป็นวิสาหกิจชุมชน (ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งมีบทบาทในการวิจัยและพัฒนาระบบและกลไกการสนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่ให้เกิดรูปธรรมการทำงานร่วมกันของนักวิชาการในเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และจัดการข้อมูลสู่การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบสุขภาพจะ จึงได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อดำเนินการวิจัยในพื้นที่และพัฒนาชุมชนในโครงการวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืน โดยมีพื้นที่เป้าหมายพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศคือ ผ้าไหม นอกจากนี้การเคลื่อนไหวที่สำคัญคือกรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนโอทอป สถาบันส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: OTO academy ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เพื่อยกระดับความสามารถ ความเข้มแข็งให้กับผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTO ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และได้คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่เป็นกลุ่ม OTO ที่มีความเข้มแข็ง ภายใต้แนวคิดส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และบริหารจัดการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาล มุ่งปฏิบัติเพื่อสังคมในพื้นที่ดังกล่าวกลุ่มหัตถกรรมคุ่ม สุโข บ้านดอนข่า หมู่ 7 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้รับการจัดตั้งเป็นโรงเรียน OTO 1 ใน 5 ของประเทศ จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนา ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTO ให้เข้มแข็ง (วนัญญา นันญาแก้ว, 2560)

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะ การจัดการรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสามัคคี ผลการวิจัยจะทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเกิดแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ นำมาซึ่งความมั่นคงของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษากิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีร่างกายแข็งแรง จิตใจสมบูรณ์และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกลุ่มสร้างรายได้ในพื้นที่เป้าหมายเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 95 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และ

แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นและสภาพปัจจุบันของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) เพื่อใช้เก็บข้อมูลในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

3.3 การปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อใช้ในการฝึกกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้ และสามารถกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ขั้นเตรียมการ

4.1.1 ประสานงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์แนวทางการดำเนินโครงการวิจัย และนัดหมายการลงพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.1.2 ประสานนักวิจัยพื้นที่เพื่อเตรียมการลงพื้นที่เป้าหมาย

4.2 ขั้นดำเนินการ

4.2.1 แบ่งกลุ่มลงพื้นที่ โดยมีกิจกรรมดังนี้

4.2.1.1 สัมภาษณ์ (Interview) บุคลากรในเทศบาลตำบลชนบท และนักวิจัยในพื้นที่เป้าหมายเพื่อ

ศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของการจัดการกิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุ

4.2.1.2 สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหลักในการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานวิจัย และสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญและร่วมสนทนาเพื่อค้นหาความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้

4.2.1.3 สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) โดยนำเสนอประเด็นความเชี่ยวชาญและความต้องการพัฒนาการจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท และรับฟังความคิดเห็นในกลุ่มเพิ่มเติมเพื่อข้อสรุปแนวทางการจัดการกิจกรรมการสร้างรายได้ร่วมกัน

4.2.1.4 จัดกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ (Workshop) เพื่อสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.2.1.5 ประเมินผลกิจกรรม และสร้างข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการรับผลประโยชน์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.3 ขั้นการประเมินผล

4.3.1 ประเมินผลโครงการ

4.3.2 เผยแพร่ผลงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangular check) จากกลุ่มผู้ใช้ข้อมูลที่แตกต่างกันได้แก่ นายกเทศมนตรี

ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น นักวิจัยพื้นที่
ในเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
กลุ่มอาชีพในองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเตย และ
กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เทศบาล
ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์
เนื้อหาในการตีความหมายปรากฏการณ์ที่เป็นข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่
พื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัด
ขอนแก่นจากการดำเนินกิจกรรมการวิเคราะห์
บริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้
ดำเนินกิจกรรมเสวนากลุ่มย่อย ประกอบด้วย
ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น นักวิชาการ และ
ผู้บริหารในพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น โดยการถอดองค์ความรู้ ความต้องการ
ของผู้สูงอายุโรงเรียนเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของเทศบาล
ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ประกอบ
อาชีพข้าราชการบำนาญ รองลงมาคือเกษตรกร ส่วนใหญ่
จะปลูกข้าว ข้าวโพด และพืชสวนครัว ซึ่งเทศบาลตำบล
ชนบท ครอบคลุมพื้นที่ตำบลชนบทบางส่วนและตำบล
ศรีบุญเรืองบางส่วน จำนวน 11 หมู่บ้าน ตำบลชนบท
ได้แก่ หมู่ 1 ชุมชนคุ้มเหนือหมู่ 2 ชุมชนคุ้มวัดโพธิ์ หมู่ 3
ชุมชนคุ้มน้อย หมู่ 4 ชุมชนคุ้มศิริโยธย หมู่ 10 ชุมชนคุ้ม
กกโก หมู่ 11 ชุมชนคุ้มหนองกองแก้ว และหมู่ 12 ชุมชน
คุ้มโนนสะอาด ตำบลศรีบุญเรือง ได้แก่ หมู่ 1 ชุมชน
ชนบทหมู่ 2 ชุมชนคุ้มใต้ หมู่ 3 ชุมชนคุ้มชีเด้า และหมู่ 4
ชุมชนคุ้มท่า ทั้งนี้พื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น มีเทศบาลตำบลชนบทมีประชากร

รวมทั้งสิ้นจำนวน 8,208 คน ชาย 3,878 คน หญิง 4,330
คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 2,335.80 คน/ตารางกิโลเมตร
จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,148 ครัวเรือน มีผู้สูงอายุจำนวน
967 คน มีผู้สูงอายุติดสังคม ที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
จำนวน 532 คน ส่วนใหญ่จะเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน
โรคความดันโลหิตสูง โรคปวดตามข้อ เทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้จัดตั้งโรงเรียน
ผู้สูงอายุซึ่งมีผู้สูงอายุเข้าร่วมโครงการรุ่นที่ 1 จำนวน
95 คน จำนวน 11 หมู่บ้าน ในการจัดกิจกรรมของ
โรงเรียนผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อใช้ในการสืบสานประเพณีและสามารถนำมาใช้งานใน
ชีวิตประจำวันได้โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย
5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความต้องการ
การดูแลของผู้สูงอายุ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การดูแลสุขภาพ
ที่จำเป็นของผู้สูงอายุ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การใช้ชีวิต
อย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การ
พัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุโดยกิจกรรมต่างๆ จะดำเนิน
ภายใต้ความสนใจของผู้สูงอายุซึ่งกำหนดจัดขึ้นทุก 4
เดือน (1 เมษายน- 30 กรกฎาคม 2561) รวม 16 สัปดาห์
ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัด
ขอนแก่น จากการลงพื้นที่ พบว่า พื้นที่ที่เทศบาลตำบล
ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มีการจัดตั้งกลุ่ม
อาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน
จำนวน 24 กลุ่มได้แก่ กลุ่มอาชีพสตรีเทศบาลตำบล
ชนบท ซึ่งทำกันใน 97 หมู่ 10 ตำบลชนบท อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น 40180 กลุ่มหัตถกรรมคุ้มสุขโข ซึ่งทำกัน
ใน 86 หมู่ 7 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
40180 กลุ่มทอเสื่อกก ซึ่งทำกันในหมู่ 5 หมู่ 17 บ้าน
หัวนา และหมู่ 8 บ้านโนนจันทร์หอม กลุ่มอาชีพสตรีทอ
ผ้าไหมชุมชนจันตะประเทศ ซึ่งทำกันใน 15 หมู่ 1 ตำบล
ศรีบุญเรือง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180 เป็นต้น

ในส่วนของกิจกรรมที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามาให้ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุ กิจกรรมการดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงอายุ กิจกรรมการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนกิจกรรมการพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่บ้านกับเทศบาลตำบลชนบท สำหรับประเด็นปัญหาของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลชนบท พบว่าผู้สูงอายุต้องการที่จะลดรายจ่ายของครัวเรือนในการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อที่จะมีเงินที่เหลือใช้ ซึ่งครอบครัวผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่กับลูกหลานมีรายได้จากค่าครองชีพจากภาครัฐ รายได้จากเกษตรกรรมในครัวเรือน

2. เพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

จากประเด็นความต้องการในการขยายผลขององค์ความรู้และการพัฒนาองค์ความรู้นำไปสู่การเสริมสร้างรายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่การจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีความต้องการในรูปแบบกิจกรรมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถทางด้าน การประกอบอาชีพเสริมและรายได้เสริมของผู้สูงอายุ รวมทั้งระดมความคิดเห็น ความต้องการของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น จึงนำไปสู่การกำหนดรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้โดยมุ่งเน้นให้เป็นการอบรมที่ทำให้เกิดอาชีพที่เป็น

ประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดของการนำพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นส่วนผสม โดยมีการอบรมในการจัดทำน้ำยาล้างจานจากมะนาว การทำยาสระผมจากมะกูด และการทำสบู่เหลว โดยวิทยากรจากเทศบาลตำบลชนบทเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้สูงอายุ

ภายหลังการดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาอาชีพเสริมของผู้สูงอายุโดยเน้นการให้ทรัพยากรที่อยู่ในชุมชน ความสะดวกในการทำ รวมทั้งความสามารถในการต่อยอด ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการประเมินประสิทธิผลของการอบรมเชิงปฏิบัติการในการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำสลดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ โดยการใช้การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการอบรม ผู้บริหาร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเทศบาลตำบลชนบท พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการอบรม เนื่องจากมีความสะดวก ทำง่าย และสามารถนำพืชสมุนไพรในท้องถิ่นมาแปรรูปได้ เพื่อใช้เองในครัวเรือนหรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้สูงอายุได้เพื่อเป็นการทำไว้ใช้ในครัวเรือนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุ ได้มีความรู้ ประสบการณ์ มีกิจกรรมสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ผลการดำเนินกิจกรรมการจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

การวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมการจัดการรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นตลอดกระบวนการวิจัยได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในด้านรูปธรรม คือ ผู้สูงอายุ

ที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการสามารถที่จะใช้ องค์ความรู้และทักษะในการผลิตน้ำยาล้างจาน จากมะนาว ยาสระผมจากมะกรูด และการทำสบู่เหลว ซึ่งผู้สูงอายุสามารถที่จะผลิตเองได้ ส่วนนามธรรม คือ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ผู้สูงอายุสามารถนำ ความรู้ที่ได้ไปการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำสลัดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ เพื่อให้เองใน คริวเรือนหรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้สูงอายุได้เพื่อเป็น การทำไว้ใช้ในครัวเรือนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนา ศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุ ได้มีความรู้ ประสบการณ์ มีกิจกรรมสร้าง รายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำไปปรับ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลจากการติดตามความเปลี่ยนแปลงหลังจาก การอบรมเชิงปฏิบัติการในการผลิตการทำไข่เค็ม/ทำน้ำ สลัดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน เนื่องจากทุกครัวเรือนมีความจำเป็นต้องใช้น้ำยาล้างจาน ในชีวิตประจำวันทุกวัน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายใน ครัวเรือนได้ หรือผู้สูงอายุบางคนอยากต่อยอดรวมกลุ่ม กันเพื่อทำไว้จำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มและ ครัวเรือนได้ ส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับ ผู้สูงอายุ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ ได้พัฒนาศักยภาพ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการ ประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายใน ครัวเรือน และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการรูปแบบ กิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้กับผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษา

บริบทของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และเพื่อเสนอรูปแบบ กิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ ในการอภิปรายผลการวิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายโดย จำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทของ กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาสะท้อนข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าผู้สูงอายุโรงเรียนเทศบาลตำบล ชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญและเกษียณกรรม เพื่อต้องการที่จะลด รายจ่ายของครัวเรือนในการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อที่จะมี เงินเหลือใช้ ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการทำ กิจกรรมร่วมครอบครัว และหารายได้เสริมจากความรู้และ ภูมิปัญญาเดิมของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยนิภาพรรณ งามวิทยาพงศ์, กนิษฐา ปวีณะโยธิน, ศศิธร อุดมทรัพย์ และกนกวรรณ แซ่จ้ง (2555) ได้ทำการ ถอดบทเรียนในมิติการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ ผู้สูงวัย และพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้มีเป้าหมาย เพื่อหารายได้หลักในการเลี้ยงชีพหรือเลี้ยงดูครอบครัว มากนักอาชีพที่ทำเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ ช่วยลูกหลาน โดยลักษณะอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ งานที่ใช้แรงงานน้อย การแบ่งงานควรแบ่งตามอายุและ ความสามารถของผู้สูงอายุ อาชีพ ความรู้และภูมิปัญญา เดิมของผู้สูงอายุในชุมชนด้วย ในทำนองเดียวกับ จริญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ซึ่งทำการศึกษา เรื่อง กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็น แรงงานนอกระบบ พบว่าลักษณะงานที่เป็นอาชีพของ ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบอาจมีการทำทั้งใน รูปแบบเป็นกลุ่มและอาชีพอิสระที่กำหนดประเภทการ ทำงาน ช่วงเวลาในการทำงานเองได้ โดยอาศัย

ประสบการณ์ทักษะที่สะสมมาในการประกอบอาชีพ ซึ่งลักษณะงานที่เหมาะสมนั้น ควรเหมาะสมกับวัยและสมรรถนะทางร่างกาย

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยในประเด็นขอเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ความต้องการในรูปแบบกิจกรรมการอบรมเพื่อให้เองในครัวเรือนหรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้สูงอายุได้เพื่อเป็นการทำไว้ใช้ในครัวเรือนเอง และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุ ได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ๆ ประสบการณ์ มีกิจกรรมสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งการทำกิจกรรมนั้นผู้สูงอายุจะต้องมีความสะดวก ทำได้ง่ายและสามารถนำพืชสมุนไพรในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแปรรูปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพรรณ งามวิทย์ทางศา, กนิษฐา ปวีระโยธิน, ศศิธร อุดมทรัพย์ และกนกวรรณ แซ่จ้ง (2555) ได้ทำการถอดบทเรียนในมิติการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ ผู้สูงวัย และพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อหารายได้หลักในการเลี้ยงชีพหรือเลี้ยงดูครอบครัวมากนัก อาชีพที่ทำเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ช่วยลูกหลาน โดยลักษณะอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คืองานที่ใช้แรงน้อย การแบ่งงานควรแบ่งตามอายุและความสามารถของผู้สูงอายุ อาชีพ ความรู้และภูมิปัญญาเดิมของผู้สูงอายุในชุมชนด้วย

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่

เป็นเพศหญิง มีค่าความถี่ 62 คน คิดเป็นร้อยละ 68.89 รองลงมาเป็นเพศชาย มีค่าความถี่ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 31.11 มีอายุระหว่าง 65-69 ปี มีค่าความถี่ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 51.11 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีค่าความถี่ 50 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท มีค่าความถี่ 38 คน คิดเป็นร้อยละ 73.10 ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ มีค่าความถี่ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 32.22 เป็นครอบครัวขยาย มีค่าความถี่ 49 คน คิดเป็นร้อยละ 54.44 และเป็นครอบครัวเดี่ยว มีค่าความถี่ 41 คน คิดเป็นร้อยละ 45.56 ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตการทำไข่เค็มทำน้ำสลดสมุนไพร และการทำสบู่เหลว/ทำน้ำยาเอนกประสงค์ มีความความเห็นต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ รองลงมา คือ ด้านการนำความรู้ไปใช้ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ส่วนด้านที่มีเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยากร ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นว่าผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ๆ การเข้าร่วมโครงการนี้เสริมสร้างให้มีทัศนคติที่ดีในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ และเกษตรกรและยังไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพใดๆ ในชุมชน ส่วนการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการสร้างรายได้เพื่อใช้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัด

ขอนแก่น เกิดจากการวิเคราะห์กิจกรรมรวมทั้งการนำเสนอกิจกรรมที่สามารถต่อยอดหรือขยายผลทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคลของผู้สูงอายุได้โดยกิจกรรมนำร่องในการดำเนินการคือ การทำน้ำยาล้างจาน/ทำสบู่เหลว/น้ำยาปรับผ้านุ่ม/น้ำยาเอนกประสงค์ ใช้ในครัวเรือนเพื่อใช้ในครัวเรือนเพื่อเป็นลดรายจ่ายในครัวเรือนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเน้นกระบวนการที่สะดวก ทำได้จริงและมีทรัพยากรอยู่ในชุมชนโดยการกำหนดกิจกรรมเกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนและให้การสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามา มีบทบาทหลักในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุทั้งกลุ่มอาชีพและรายบุคคลแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจให้เกิดการสร้างรายได้สร้างอาชีพอย่างยั่งยืน

2. ควรส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพในท้องถิ่นในการพัฒนา กลุ่มอาชีพชุมชนควรมีการระดมทุนจากภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม ควรมีแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน มีการนำวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในชุมชนมาเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุจำหน่ายและเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ. (2558). *กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไทยรัฐออนไลน์. (2560, 16 กันยายน). *ตอบโจทย์สังคมผู้สูงอายุ "วิสาหกิจชุมชน-ขยายเกษียณ-สร้างหลักประกันรายได้": เปลี่ยน "ภาระ" เป็น "พลัง"*. สืบค้นจาก www.thairath.co.th/content/910317

นิภาพรรณ งามวิทยาพงศ์, กนิษฐา ปวีณะโยธิน, ศศิธร อุดมทรัพย์ และกนกวรรณ แซ่จั้ง. (2555). *มิติการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ของผู้สูงวัย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

วันัญญา นันญาแก้ว. (2560, 21 กันยายน). *สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น เปิดโครงการ OTOP: OTOP Academy ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. สืบค้นจาก www.thainews.prd.go.th

AgeNews Asia/Pacific, Issue 3 April 2006 by HelpAge International. Chiang Mai, Thailand.